NSW Health

Surua

Karatasi ya ukweli

Measles - Fact sheet **Swahili**

Ukweli muhimu

- Surua ni ugonjwa wa virusi unaoambukiza sana na kusababisha upele na homa.
- Surua inaweza kusababisha matatizo makubwa ikiwemo nimonia na encephalitis (uvimbe wa ubongo) na inaweza kuhitaji mtu kulazwa hospitalini.
- Chanjo ni njia bora ya kuzuia ugonjwa na kuenea kwa surua. Surua ni adimu nchini Australia kwa sababu chanjo ina ufanisi katika kuzuia ugonjwa huo.
- Chanjo za surua zinabaki kuwa muhimu kwa sababu watu wanaweza kuleta virusi nao baada ya kurudi kutoka ng'ambo.
- Surua bado ni ya kawaida katika nchi nyingi ambazo Waaustralia wanatembelea kwa likizo au kuwaona familia na marafiki.
- Iwapo unafikiri unaumwa surua, piga simu kabla ya kumwona daktari wako ili aweze kupunguza uwezekano wa kukutana na watu wengine wakati utakapofika.

Je, surua ni nini?

Surua ni ugonjwa wa virusi unaoambukiza sana na kusababisha matatizo makubwa. Unaendelea kuwa sababu ya kawaida ya kifo katika watoto wenye umri chini ya miaka 5 katika baadhi ya sehemu za duniani.

Zamani, maambukizi ya surua yalikuwa kawaida sana utotoni nchini Australia. Watu wengi waliozaliwa kabla ya mwaka wa 1966 watakuwa wameambukizwa surua wakiwa watoto na kuna uwezekano mkubwa wa kuwa na kinga dhidi ya surua.

Kutokana na chanjo, surua ni adimu sasa nchini Australia.

Hata hivyo, surua inabaki kuwa kawaida katika sehemu nyingi za duniani, na milipuko mikubwa inaendelea kutokea katika nchi kadhaa. Watu wanaosafiri ng'ambo au wanaokuja nchini Australia wanaweza kuleta ugonjwa huo pamoja nao, wakisababisha milipuko ya surua katika jumuiya yako. Hii ndiyo maana ni muhimu kuhakikisha umechanjwa dhidi ya surua ili kusaidia kujikinga na kulinda jamii yako.

Ni muhimu kuhakikisha mtu yeyote aliyezaliwa wakati wa mwaka wa 1966 au baada ya mwaka huu amepata dozi mbili za chanjo ya surua.

© NSW Ministry of Health. SHPN (CDB) 250443-16. March 2026

Je, dalili za surua ni nini?

Dalili za kwanza ni homa, uchovu, kikohozi, pua yenye makamasi, macho mekundu yanayoumwa na kujisikia mgonjwa. Siku chache baadaye upele unatokea. Upele unaanza kwenye usoni, huenea chini kwa mwilini na kudumu kwa siku 4 hadi 7. Upele hauwashi. Baadhi ya watu, hasa watoto wodogo, wanaweza pia kuhara.

Dalili za surua huanza kwa kawaida siku 10 baada ya kuwepo hatarini kuambukizwa virusi lakini wakati mwingine zinaweza kuchukua siku saba au hata siku 18 kutokea. Upele huo hutokea kawaida tariban siku 14 baada ya kuwepo hatarini kuambukizwa kwa virusi ya surua.

Surua ni ugonjwa mkali. Hadi theluthi moja ya watu wenye surua wana matatizo na wengi wanahitaji kulazwa hospitalini. Matatizo ya surua yanaweza kuwa pamoja na maambukizi ya masikio, kuhara, na nimonia. Karibu mtu mmoja kati ya kila watu 1000 wenye surua hupata encephalitis (uvimbe wa ubongo).

Je, surua huenezwaje?

Surua huenezwa kwa kawaida wakati mtu anapumulia ndani virusi vya surua ambavyo vimekoholewa au kupigwa chafya hewani na mtu aliyeambukizwa.

Surua ni mojawapo ya maambukizi yanayoenea kwa urahisi zaidi kati ya maambukizi yote ya binadamu. Kuwepo tu katika chumba kile kile na mtu mwenye surua kunaweza kusababisha maambukizi.

Watu wenye surua huambukiza kwa kawaida kuanzia kabla tu ya dalili kuanza hadi siku nne baada ya upele kuonekana.

Je, ni nani yuko hatarini kupata surua?

Watu wenye hatari ya kupata surua ikiwa:

- hawajawahi kuwa na maambukizi ya surua **au**
- hawajapata dozi mbili za chanjo zinazokuwa na surua **au**
- wana mfumo dhaifu wa kinga (k.m., watu wanaopokea chemotherapy au radiotherapy kwa saratani au watu wanaotumia dawa za steroidi zenye kipimo kikubwa) hata kama wamechanjwa kikamilifu au wamewahi kuambukizwa surua zamani **na**
- wamewahi kukutana na mtu mwenye maambukizi ya surua.

Surua bado ni kawaida katika nchi nyingi na milipuko mikubwa hutokea mara nyingi. Watu wanaoenda ng'ambo wako katika hatari ya kupata surua ikiwa hawana kinga.

Je, surua inaweza kuzuiwa vipi?

Chanjo

Ulinzi bora dhidi ya surua ni kupata chanjo. Dozi mbili za chanjo ya surua (angalau wiki nne tofauti) zinatoa ulinzi wa muda mrefu, labda maisha yote, katika 99% ya watu waliochanjwa.

Watu wanaopanga kwenda ng'ambo wanapaswa kuzungumza na daktari (GP) au mwanafamasia juu ya kuchanjwa, kuwasiliana kwamba chanjo zao zimesasishwa, na hakikisha wamechanjwa kikamilifu kabla ya kuondoka nchini Australia.

Nchini Australia, dozi za chanjo ya surua zinatolewa kwa watoto chini ya Programu ya Kitaifa ya Chanjo (NIP) bila malipo kwa:

- umri wa miezi 12 kama chanjo ya surua-matubwitubwi-rubela (MMR)
- umri wa miezi 18 kama chanjo ya surua-matubwitubwi-rubela-varisela (MMRV).

Chanjo hizi zinatoa kinga dhidi ya matubwitubwi, surua ya Kijerumani (rubela), na tetekuwanga (varisela) pamoja na surua.

Watu wanaopanga kwenda ng'ambo pamoja na watoto wa umri kati ya miezi 6 na 18 wanapaswa kujadili mipango yao na daktari yao, kwani watoto wanaoenda kwa maeneo yenye hatari kubwa ya surua wanaweza kupata chanjo ya surua mapema.

Mtu yeyote aliyezaliwa wakati wa 1966 au baada ya mwaka huo ambaye hajawahi kamwe kupata maambukizi ya surua anapaswa kumwona daktari wake kuhakikisha kuwa alikuwa amepata dozi mbili za chanjo ya surua angalau wiki nne tofauti. Kama sivyo, chanjo ni ya bure katika NSW.

Ni salama kupata chanjo zaidi kuliko mara mbili, kwa hivyo watu wasio na uhakika wanapaswa kuchanjwa.

Chanjo za surua zinaweza kupatikana katika NSW kutoka daktari wa familia na wafamasia waliosajiliwa kutoa chanjo.

Wafamasia wanaotoa chanjo hawawezi kutoa chanjo za surua kwa watoto wa umri chini ya miaka 5.

Kwa mtu yeyote asiye na ushahidi wa dozi mbili za chanjo ya surua (kutotafuta chanjo chini ya NIP) chanjo yenyewe itakuwa bila malipo, hata hivyo mfamasia au daktari anaweza kutoza ada ya huduma ili kutoa chanjo.

Kupata taarifa zaidi soma Maswali kuhusu Chanjo ya Surua Yanayoulizwa Mara kwa Mara.

Epuka wengine ikiwa una dalili

Watu wenye dalili za surua wanapaswa kupiga simu mapema kabla ya kuhudhuria vituo vya afya (kama vile Idara ya dharura au GP), ili kuwajulisha wafanya kazi dalili zao, ili waweze kutengwa wanapofika ili kupunguza uwezekano wa surua kuenea kwa wengine.

Watu wenye surua wanapaswa kukaa nyumbani hadi pale ambapo hawawezi kuambukiza tena (yaani hadi siku nne baada ya upele kuanza) ili kupunguza hatari ya kueneza kwa watu wengine.

Je, surua hugunduliwaje?

Surua hushukiwa wakati mtu anapohisi vibaya, ana kikohozi, ana mafua au macho yanauma na homa ikifuatiwa na upele.

Wakati wowote surua inaposhukiwa, sampuli kutoka puani, koo, na mkojo zinapaswa kuchukuliwa ili kuthibitisha utambuzi. Kipimo cha damu kinaweza pia kufanywa.

Uthibitisho wa utambuzi ni muhimu kwani unawezesha ufuatiliaji wa haraka wa afya ya umma kwa watu wengine walio katika hatari ya kuambukizwa surua.

Je, surua hutibiwaje?

Hakuna matibabu maalum kwa surua. Watu wenye maambukizi ya surua wanashauriwa kwa kawaida kupumzika, kukunywa maji mengi, na tumia parasetamoli kutibu homa.

Kwa watu wengi, ugonjwa unaweza kuwa mkali wa kutosha ili kuhitaji kulazwa hospitalini.

Je, mwitikio wa afya ya umma ni upi?

Madaktari, hospitali na maabara, shule, na vituo vya utunzaji wa watoto lazima kuwaarifu wagonjwa wa surua kwa Kitengo cha Afya ya Umma cha eneo hilo.

Wafanyakazi wa Kitengo cha Afya ya Umma watamhoji daktari na mgonjwa (au watunzaji) ili kujua jinsi maambukizi yalivyotokea, kutambua watu wengine walio katika hatari ya kuambukizwa, kutekeleza hatua za udhibiti (kama kuchanjwa na vikwazo vya kuhudhuria shuleni au kazini), na kutoa ushauri mwingine.

Watu wenye surua wanapaswa kukaa nyumbani na hawapaswi kuhudhuria kazini, shuleni au huduma za elimu na utunzaji wa watoto wadogo kwa angalau siku nne baada ya upele unapotokea.

Surua: Fomu ya Taarifa za Watu waliowasiliana karibu ina taarifa muhimu kwa madaktari kuwapa watu waliowasiliana na surua, kufuatia tathmini na/au utoaji wa kinga baada ya kuwepo hatarini kuambukizwa.

Taarifa zaidi

Kupata taarifa zaidi tafadhali piga simu Kitengo cha Afya ya Umma cha eneo lako kwa 1300 066 055.

Iwapo wewe, au mtoto wako, mna dalili za surua na unahangaika, zungumzia na daktari yako haraka, au katika dharura piga simu kwa 000. Ili kupata ushauri wa afya unaweza pia kupiga simu kwa Healthdirect kwa 1800 022 222 kupata ushauri wa afya wa saa 24 au zungumza na mfamasia wa eneo lako.

Taarifa kwa watu waliowasiliana wa surua

Je, mtu aliyewasiliana wa surua ni nini?

Kwa sababu surua inaambukiza sana, watu waliowasilana wa surua ni wale walioshiriki hewa sawa na mtu aliyeambukizwa surua. Hii inaweza kujumuisha tu kuwa katika chumba kimoja au eneo la kusubiri na mtu mwenye surua.

Ni rahisi kuwa mtu wa mawasiliano wa karibu wa surua bila kujua, kwa sababu watu huambukiza kabla ya vipele kutokea. Hii ndiyo maana ni muhimu kuhakikisha una kinga dhidi ya surua, hasa unapopanga kusafiri nje ya nchi.

Je, ninapaswa kufanya nini ikiwa mimi ni mtu aliyewasiliana karibu wa surua?

- Watu waliowasiliana karibu wa surua wanapaswa kuangalia dalili za surua hadi siku 18 baada ya kuwasiliana kwao kwa mara ya mwisho na mtu aliyeambukizwa surua. Kama tahadhari, ni vyema kutowasiliana na mtu yeyote aliye katika hatari ya kupata surua wakati huu, kama vile watoto wachanga ambao ni wadogo mno kupata chanjo.

Iwapo unaanza kupata dalili za surua:

- usihudhurie maeneo ya umma kama vile kazini, shuleni, huduma za elimu ya awali au utunzaji, au vituo vya ununuzi, na epuka kutumia usafiri wa umma.
- umwone daktari, ikiwezekana daktari yako ya familia, haraka iwezekanavyo. Piga simu mapema ili kuwajulisha wafanyakazi kuhusu dalili zako ili mipango iweze kufanywa ili kupunguza mawasiliano yako na watu wengine katika kituoni. Iwapo umetibiwa kama mtu aliyewasiliana karibu wa surua, chukua nawe 'Fomu ya tathmini ya mtu aliyewasiliana karibu wa surua'.
- piga simu kwa Kitengo cha Afya ya Umma (1300 066 055).

© NSW Ministry of Health. SHPN (CDB) 250443-16. March 2026